

4. Психологічні тести. Схильність до стресу. https://psitesterua.ucoz.ru/publ/emociji/stresostijkist/skhilnist_do_stresu_dzhenkensona_modifikacija_fridmana_i_rozenmana/21-1-0-32

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-10>

**PSYCHOLOGICAL PERSONALITY TYPES
OF STUDENT PIANISTS OF HIGHER EDUCATIONAL
INSTITUTIONAL OF ART AND THEIR INFLUENCE
ON THE LEARNING PROCESS**

**ПСИХОЛОГІЧНІ ТИПИ ОСОБИСТОСТІ
СТУДЕНТІВ-ПІАНІСТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
МИСТЕЦТВА ТА ІХ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС НАВЧАННЯ**

Svitlovska O. V.

*Teacher of High Qualifying Category
of the Department Specialized Piano
Chernivtsi Regional Professional
College of Arts
named after S. Vorobkevych
Chernivtsi, Ukraine*

Світловська О. В.

*викладач вищої кваліфікаційної
категорії відділу спеціальне
фортепіано
Чернівецький обласний фаховий
коледж мистецтв
імені Сидора Воробкевича
м. Чернівці, Україна*

Знання психічних та психофізіологічних законів розвитку особистості в поєднанні з потребами майбутньої професії піаніста-викладача, піаніста-виконавця та опрацювання програм фахової підготовки є основою успішного навчання студентів вищих навчальних закладів мистецтва. Перед викладачем встає проблема вибору методології розвитку кожного окремо взятого студента-піаніста в залежності від індивідуально-типологічних властивостей нервової системи, особливостей темпераменту. Ретельно підібраний план репертуарного розвитку індивідуальності кожного студента, вірно розроблені ефективні форми, методи, засоби роботи допоможуть піаністам сформувати власний стиль роботи в опануванні спеціальністю. Відсутність плану роботи щодо формування та розвитку

виконавської майстерності студентів завадить досягненню результативності у процесі професійної підготовки.

«Знання особливостей особистості та її здібностей, як музичних так і інших, а також методологічного підходу до визначення рівня розвитку здібностей лежить в основі успішного навчання музики [1, с. 25]». Кожна людина має унікальну власну психологічну організацію. Знаючи особливості протікання власних психологічних процесів, музикант може організувати свою діяльність більш продуктивно, створюючи найбільш «комфортні» умови для роботи. Студенти-піаністи з будь-яким типом темпераменту можуть досягати значних успіхів у музичній діяльності. Це зумовлено тим, що типи темпераменту практично не зустрічаються у чистому вигляді. Неможна стверджувати, що виконавець певного типу темпераменту може досягти високих результатів у музично-професійній діяльності, а виконавець з іншим темпераментом позбавлений цього. Маючи любий тип темпераменту можна сформулювати свій індивідуальний стиль професійної роботи.

Виконавська увага, виконавська воля, слухові уявлення, оптимальний для творчості рівень збудженості, гнучкість психологічної адаптації, всі ці психічні процеси супроводжують професійну діяльність студента-піаніста. Зосередженість, чітка постановка мети й усвідомлення своїх виконавських можливостей становлять волю зібраність музиканта. Тренована виконавська воля та увага складають для організму виконавця оптимально комфортні умови для стабільної роботи всіх наголоджених процесів моторики, дихання, емоційної збудженості. Швидке адаптування до різних сценічних обставин дозволяє адекватно реагувати на них та правильно розподіляти емоційну напругу.

Не всі студенти однаково сприймають та можуть виконати всі вказівки викладача, не всі адекватно реагують на критику та зауваження в свою адресу. Одні швидко професійно ростуть, засвоюючи матеріал, вони зібрані, наполегливі, налаштовані на працю; інші – розпорочені, вразливі, не уважні. Такі індивідуальні відмінності є відображенням умов навчання та перебігу різних психологічних та психічних процесів у студентів – вольових, емоційних, інтелектуальних. Знайомлячись зі студентом слід пам'ятати, що у чистому вигляді основні типи нервової діяльності людини (сангвіністичний, холеричний, флегматичний та меланхолійний) зустрічаються дуже рідко. Образ поведінки та емоційність обумовлена не тільки вродженим типом нервової системи, а й залежать від зовнішніх джерел: сім'я, оточення, захоплення, загальний розвиток. Під час передачі

навчального матеріалу важливо бути почутим студентом. Для цього необхідно врахувати тип його нервової системи, характер, психологічні особливості, загально-культурний рівень. Саме від цього залежить сприйняття світу музикантом.

Охарактеризуємо властивості кожного основного типу темпераменту крізь призму особливостей музичної професійної діяльності. Студентам-піаністам з темпераментом флегматика властива відносно небагата шкала динамічних відтінків, часто бракує артистизму у виконанні, іноді, непомітно для себе, можуть уповільнювати темп гри. Вони працюють методично, спокійно, охоче спираються на раніше придбані виконавські навички. Менш за інших схильні до негативних форм естрадного хвилювання. Вважають за краще не змінювати партнерів по ансамблю. Для опанування музичного матеріалу потребують значної затрати часу; повільно реагують на нові завдання викладача, в роботі витримані, терплячі, наполегливі. Твори полюбляють повільні, помірні по темпу. Легше працюють самостійно, менш подобається ансамблева гра. Надають перевагу творам не дуже емоційно яскравим, тому мають своє коло репертуару. Подобається успіх, спокійно переживають невдачу.

Виконавці-піаністи з темпераментом сангвініка працюють нерівно, перед відповідальними виступами багато і захоплено займаються, після виступу ледь долають свою неприхильність. У деяких випадках емоційне начало превалює над раціональним, доводиться приборкувати некеровані емоції. Воліють працювати над п'єсами, але не над інструктивним матеріалом. Вони охоче шукають застосування своїм творчим силам, виявляють ініціативу в організації своїх виступів. В роботі швидко набридають музичні твори, навіть ті, які були вибрані самостійно. Такі студенти швидко адаптуються до незвичних умов роботи. Невдачу переносять відносно легко. Полюбляють складні, швидкі, ритмічні твори; мають гарну концентрацію уваги. В роботі відповідальні, жваві, не показують хвилювання на сцені, полюбляють конкурси, концерти.

Виконавці-піаністи з темпераментом холерика менш за інших схильні до негативних форм естрадного хвилювання. Вивчаючи твір, їм доводиться докладати зусилля для досягнення єдності емоційного і раціонального начал. У виконавській інтерпретації яскраво проявляється вольове начало. Гра холериків відрізняється високим артистизмом, вони прагнуть грати яскраво і виразно. Часто важко дається ритмічна організація музичного твору, мають схильність до прискорення темпів, скорочення пауз, недотримують довгі ноти. Важко

переживають невдачі. Холерики швидко вчать, витримують великі навантаження, полюбують швидкі, ритмічні, експресивні, мажорні твори. Вразливі до невдач, не можуть в повній мірі контролювати емоційні реакції, полюбують конкурси та концерти.

Студенти-піаністи з темпераментом меланхоліка дуже ретельно опрацьовують деталі виконання музичних творів, багато уваги приділяють подробицям інтерпретації. Їм бракує артистичної розкутості, масштабності виконання, творчої сміливості, повільно адаптуються до незвичних умов роботи. Невдачі переживають надзвичайно болісно, страждають від негативних форм сценічного хвилювання. Полюбують повільні, спокійні, мелодійні твори малої форми. «При планування музичної діяльності варто врахувати тип темперамента, особливості якого зумовлюють шляхи, засоби праці, а не рівень навчальних досягнень. Розумові можливості людини створюють умови для компенсації недоліків темпераменту [2. с. 534]». В процесі фахової підготовки піаністів викладач повинен мати свій власний підхід до формування виконавської стресостійкості під час концертного виступу, зпираючись на власний психолого-педагогічний та музично-виконавський досвід. Робота музиканта-піаніста це характерна для даного індивіда система навичок, методів, прийомів, способів вирішення завдань. Викладач повинен допомогти виробити студенту власний стиль роботи над музичним твором, стиль підготовки до уроку. У результаті ця робота буде виконуватися набагато швидше і ефективніше, музичний матеріал буде легше запам'ятовуватися та сприйматися, в наслідок чого поліпшиться пам'ять, слух студента.

Студенти-піаністи різних психологічних типів особистості можуть досягати значної результативності в процесі навчання та творчої діяльності при вірно визначеній стратегії формування індивідуального стилю роботи в опануванні спеціальністю. При потребі необхідна корекція окремих властивостей темпераменту. Більшість проблем професійної підготовки можна розв'язати, зпираючись на знання психофізіологічних основ підготовки фахівців у сфері музичного мистецтва. Саме тому подальша розробка даної проблеми є актуальною та необхідною для дослідження.

Література:

1. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста : навч. посібник для вищ. муз. навч. закладів. Київ : Музична Україна, 2007. С. 25.

2. Немов Р. С. Психологія. Посібник для студентів ВНЗ / Р. С. Немов. В 3 кн. Кн. 1. Загальні основи психології. Рівне : «Вертекс», 2002. С.534.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-11>

**SPECIFICS OF EDITING IN PREPARING
FOR THE PUBLICATION OF EDUCATIONAL
AND FICTION LITERATURE PRINTED IN BRAILLE
FOR PUPILS WITH VISUAL IMPAIRMENTS**

**СПЕЦИФІКА РЕДАГУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
ДО ВИДАННЯ ОСВІТНЬОЇ ТА ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ,
ЩО ДРУКУЄТЬСЯ ШРИФТОМ БРАЙЛЯ ДЛЯ УЧНІВ
ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ**

Serputko H. P.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Doctoral Student at the Department of
Ophthalmopedagogy and
Ophthalmopsycology Special and
Inclusive Education Faculty
Ukrainian State Dragomanov
University
Kyiv, Ukraine*

Серпутько Г. П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
докторант кафедри
офтальмопедагогіки та
офтальмопсихології факультету
спеціальної та інклюзивної освіти
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Редагування освітніх і художніх видань є, передусім, сферою видавничої справи, що перебуває на перетині філологічних і педагогічних галузей знань. Адаптація, підготовка та редагування видань у доступних форматах, зокрема рельєфно-крапковим шрифтом Луї Брайля із залученням спеціальних адаптивних програм, вимагає ґрунтовних знань зі спеціальної освіти – тифлопедагогіки.

До освітніх видань відносимо передусім: підручники, що є основними засобами навчання школярів, навчальні посібники для учнів, словниково-довідникову літературу. Художня література, що видається для дітей шкільного віку, також потребує особливої уваги як педагогів,